

eksplosjon av en bombe, plasert ombord etter ordre fra Churchill for å skade Tysklands forhold til USA. Så en ting var straks klart i september 1939: At *lagnen* ville bli et viktig tysk propagandavåpen.

Hitler ga ordre til at ubåtene måtte holde seg strengt til folkeretten og at samtlige britiske passasjerskip skulle gå fri – til den tyske marinekommandos fortvilelse, for dermed gikk bl. a. de britiske troppefor- sendelser uten tap. Ingen franske skip måtte torpederes overhodet, ikke engang krigsskipene!

Vestmaktenes defensive holdning i tiden etter krigsutbruddet, utvil- somt en nødvendig følge av deres uforberedthet, ble av Hitler tolket som manglende lyst til kamp. Allerede den 5. september fikk Admiral Graf Spee og Deutschland ordre om å avbryte handelskrigen og å trekke seg bort fra operasjonsfeltene.

Den 26. september holdt Churchill sin første tale i Underhuset etter at han hadde tiltrådt regjeringen. Han kunne med stolthet nevne at de britiske tap av handelsskip (i den første uken 64 595 brt.) var gått sterkt tilbake, og han var sannsynligvis i full rett til å tro at dette skyldtes de britiske mottiltak. Han presiserte at tyske ubåtsjefer fra tid til annen gjorde sitt beste for å opptre på en menneskelig måte. De ga advarsel og hjelp besetningene på de senkede skip å finne vei til havn. En ubåtsjef hadde sendt telegram til Churchill personlig om senkning av et britisk skip, og anbefalt at det ble sendt hjelp til mann- skapet. Underhuset mottok med tilfredshet meldingen om at 6 eller 7 ubåter helt sikkert var senket i løpet av krigens første uker, hvilket man regnet med var en fjerdedel eller kanskje en tredjedel av de som var i aksjon. Og ubåtjakten var bare i sin begynnelse. (Senere er det blitt konstatert at det kun ble senket 2 tyske ubåter i hele september, U 27 og U 39.)

Tysklands håp om fred i vest, og Englands overvurdering av sine tiltak mot ubåttruselen, ga i september inntrykk av at sjøkrigen denne gang ikke ville bli noe problem. Den åpnet, kan man vel si, med selv- bedrag fra begge parter side.

Mot slutten av september begynte Hitler å ane at Vestmaktene hverken lot seg lokke eller diktere, og det ble gitt ordre til intensivering av handelskrigen. Overflateskipene i Atlanterhavet ble satt i aksjon – etter at de hadde ligget passive i en tid da de hadde kunnet oppnå meget store resultater, og dessuten hadde brukt 25 % av sitt brensel. Unntagelsen om ikke å angripe franske skip ble opphevet. Men fort- satt ble det vist en viss respekt for folkeretten, og mangel på tyske

sjøstridskrefter, ved siden av teknisk feil på en del torpedoer, gjorde at de allierte tap holdt seg forholdsvis små.

Hensynsfullheten de første måneder var et taktisk spill, diktet av Hitlers stadige håp om å komme til en forståelse med Vestmaktene. Omsider ble det klart for Tyskland at dette var håpløst; og at krigen måtte kjempes videre. Da kom nazismens sanne karakter for dagen. Folkerettens regler om krigføring til sjøs ble ikke annet enn papirbe- stemmelser, hensynsfullheten ble avløst av brutaliteten, særlig hva an- gikk ubåtenes opptreden, og utover i 1940 ble stadig flere skip senket uten varsel.

Samtidig gikk Tyskland sterkere inn for å bygge ut sitt ubåtvåpen, i erkjennelse av at dette var det eneste som kunne ha håp om å avskjære Englands tilførsler. I alt ble det satt inn 1168 ubåter. Det lyktes heller ikke denne gang å knekke England – men likeså vel som under den 1. verdenskrig ble øyriket tvunget inn i en prekær situasjon. Hadde Tysk- land derimot forberedt ubåtoffensiven på et tidligere stadium, ville krigens forløp kanskje blitt et annet. Hvis Hitler hadde kjent historien litt bedre, og ikke latt sin redsel for sjøsyke influere på marinens plass i den tyske militærmakt, hadde England kanhende måttet gi opp.

«Krigen var på en måte tapt allerede før den begynte,» uttalte en bitter admiral Dönitz etter den tyske kapitulasjon, «fordi Tyskland ikke var forberedt på en sjøkrig mot England. – Med en mer realistisk politikk ville vi ha begynt med tusen ubåter.»

Kontreadmiral Puttkamer skriver at Hitler først innså sjømaktens betydning da «en endeløs strøm av forsyninger gikk fra USA til Eng- land og Russland, da de allierte vestmakter gikk i land i Afrika, Italia og til slutt i Frankrike, og intet kunne gjøres for å hindre dem».

De allierte tapte under krigen ca. 23 millioner tonn handelsskip. 10 % av denne tonnasje var norsk.

Den norske handelsflåten krigsinnsats er allikevel ikke bare et ka- pitel om tap og lidelser. Den er også en beretning om skip og mennesker på det beste.

105796